

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ในทศวรรษหน้า

Innovation Leadership Roles for The Sangha Administration Ministry in the next decade

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ และ พระครูปลัดพงศ์พันธ์ ขนฺติโสภโณ
Phrakhrubaidika Aphichat Dhammasuddho and

Phrakrupalad Pongpan Khantisopano

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มจร

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College MCU

Email : aphichat.9@gmail.com

Doi : 10.14456/jmcpupeace.2016.67

บทคัดย่อ

กิจการคณะสงฆ์ไทยในทศวรรษหน้าจะมีความเข้มแข็ง ความมั่นคง ความยั่งยืนได้
อย่างมั่นใจ หากได้มีผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีสมรรถนะ ความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มี
ความพร้อมในการนำองค์กร นำงาน นำคน และนำการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมโลก สังคมไทยใน
ทศวรรษหน้า ได้อย่างสง่างาม เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบความเป็นผู้นำไปด้วยทักษะ
ความสามารถในด้านต่างๆ เป็นผู้มีความบุคลิกภาพดี มีคุณลักษณะทางสังคมดีและเป็นผู้มีความรับ
ผิดชอบ บทบาทหน้าที่เข้าใจบริบทของงานขององค์กรและสังคมเป็นอย่างดี ก็จะนำมาซึ่งระบบ
การบริหารกิจการคณะสงฆ์องค์กรแห่งนวัตกรรมเชิงธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, นวัตกรรม, การบริหารกิจการคณะสงฆ์

Abstract

Sangha Thailand in the next decade will be strengthened stability, sustainability confidence. If you have a performance management Sangha. Innovative leadership are well equipped to lead the organization and bring change to the world. Thailand society in the next decade gracefully. Innovative leadership are well equipped to lead the organization and bring change to the world. Thailand society in the next decade gracefully. It will entail the management of enterprise knowledge innovation Sangha Dharma effectively.

Keywords : Leadership, Innovation, The Sangha Administration Ministry

บทนำ

กิจการคณะสงฆ์ไทยในทศวรรษหน้าจะมีความเข้มแข็ง ความมั่นคง ความยั่งยืนได้อย่างมั่นใจ หากได้มีผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีสมรรถนะ ความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีความพร้อมในการนำองค์กร นวัตกรรม นวัตกรรม และนำการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมโลก สังคมไทยในทศวรรษหน้าได้อย่างสง่างาม เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบความเป็นผู้นำไปด้วยทักษะความสามารถในด้านต่างๆ ให้ความสำคัญกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (พระมหานพดล กนตสีโล, 2557 : 29) ความสำเร็จที่สำคัญของการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไปคือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย แนวคิดและรูปแบบการบริหารจัดการวัดในทางพระพุทธศาสนาจะต้องปรับเปลี่ยนระบบ รูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แม้แต่การนำเสนอหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าก็ต้องเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการสอน (พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ สุรศักดิ์วิสุทธาจารย์, 2558 : 130) ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง สร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน สร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนา (พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ, 2559 : 275)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทศวรรษหน้า จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เหมาะสม รู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์ บนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้าง พัฒนา และเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (ขวัญชนก โตนาค และคณะ, 2557 : 133) ผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์จะต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ปรับพฤติกรรม และลักษณะของตนเองให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงลักษณะของผู้ร่วมงาน สถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการพัฒนาของหน่วยงาน เช่น สภาพความกดดันทางภาวะเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในยุคข้อมูลข่าวสารการพัฒนา ด้านเทคโนโลยีความต้องการทางสังคม สภาพโลกไร้พรมแดน การแข่งขันทางธุรกิจ ตลอดจนนโยบายทางการเมืองและทิศทางของกระแสสังคม (อรอนงค์ โรจน์วัฒนบุลย์, 2554 : 7)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยมุ่งหวังให้ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การเสนอรูปแบบการจัดฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมดียิ่งขึ้นไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ

ผู้นำเชิงนวัตกรรมควรมีองค์ประกอบคุณลักษณะที่สำคัญอะไรบ้าง มีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจกับความหมายของ “ผู้นำ” และ “ภาวะผู้นำ” ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานเบื้องต้นเสียก่อนว่า ผู้นำคืออะไร และภาวะผู้นำคืออะไร มีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งได้มีนักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะโดยสังเขป ดังนี้

ผู้นำ คือ บุคคลที่มีสถานภาพและหน้าที่เป็นที่ยอมรับในฐานะที่เป็นหัวหน้าที่ทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมเดียวกัน ผู้ที่สามารถชักจูงให้คนอื่นทำงานให้สำเร็จตามต้องการ (House, Robert J. :1971, P.227) เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่างๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กระบวนการใช้อิทธิพลที่หัวหน้าพยายามให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อให้งานของกลุ่มบรรลุเป้าหมายขององค์การ บุคคลที่มีอิทธิพลสูงสุดในกลุ่มและเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำที่ได้รับมอบหมายบุคคลอื่นในกลุ่มที่เหลือก็คือ ผู้ตาม แม้จะเป็นหัวหน้ากลุ่มย่อย หรือผู้ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ก็ตามบุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้นำคือ บุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

ผู้นำ (leader) ยังหมายถึง 1) ผู้มีอิทธิพล มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขา มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ 2) เป็นผู้นำและแนะนำ เพราะผู้นำต้องคอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ 3) ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำจะต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่ม และนำกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีความสอดคล้องตรงกันพอที่จะสรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่เป็นผู้นำกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อผู้ตามให้ปฏิบัติตาม ด้วยคุณลักษณะส่วนตัว และสัมพันธภาพในการสนับสนุนช่วยเหลือ ผลักดันให้ผู้อื่นปฏิบัติตามจนบรรลุเป้าหมาย

ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการนำ ภาวะผู้นำเป็นกิจกรรมที่มีอิทธิพลของบุคคลต่อผู้อื่นในการให้ความร่วมมือให้ทำงานหรือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจเพื่อเป้าหมายความสำเร็จของกลุ่ม (Stogdill, 1974) เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้อิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้บรรลุความต้องการของกลุ่ม หรือจุดมุ่งหมายขององค์การ เป็นเรื่องของศิลปะของการใช้อิทธิพลหรือกระบวนการใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น เพื่อให้เขามีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม เป็นความสามารถในการใช้

อิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Robbins, 1990 : 302) ภาวะความเป็นผู้นำของบุคคลสามารถได้มาตั้งแต่กำเนิดและพัฒนาจากประสบการณ์การเรียนรู้ การฝึกอบรม ตลอดจนการฝึกวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ (Hersey et al., 1996) สำหรับคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำคือ ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในด้านความรู้ความสามารถ ฉลาดไหวพริบดีมีความสำเร็จในผลงานและการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี (Bass and Stogdill, 1990) ซึ่งความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้อง เช่น ตัวผู้นำเองลักษณะของผู้ร่วมงานและสถานการณ์ที่มากระทบทั้งจากภายในและภายนอกองค์การและไม่มีผู้นำคนใดที่จะประสบความสำเร็จได้ด้วยพฤติกรรมหรือรูปแบบความเป็นผู้นำแบบใดแบบหนึ่งเพียงแบบเดียว (อรอนงค์ ไรจน์วัณบุญย์, 2554 : 7)

สรุปว่า ภาวะผู้นำเป็นความสามารถด้านอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ใช้กระบวนการสั่งการ การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์ โดยถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่หยุดนิ่งของกระบวนการ 3 อย่างที่มีความเกี่ยวเนื่องและมีอิทธิพลต่อกัน ได้แก่ ผู้นำ (Leaders) ผู้ตาม (Follows) และสถานการณ์ (Situations) อันนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ความหมายของนวัตกรรม

นวัตกรรม (Innovation) มีรากศัพท์มาจาก Innovare ในภาษาละติน แปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมาความสามารถในการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ และประสบการณ์ทางเทคโนโลยีหรือการจัดการ มาพัฒนาและผลิตสินค้าใหม่ กระบวนการผลิตใหม่ หรือบริการใหม่ ซึ่งตอบสนองความต้องการของตลาด เป็นการสร้างสินค้าและบริการให้มีความโดดเด่น ที่มีความแตกต่างจากสิ่งที่มีในท้องตลาด ด้วยการผสมผสานกันของสิ่งสองสิ่ง นั่นคือ จุดแข็งของสินค้าและบริการนั้น กับความเข้าใจในช่องว่างทางการตลาดที่ยังไม่มีใครค้นพบ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2543 : 10)

Rogers (1962 : 13) ซึ่งเป็นผู้คิดค้นทฤษฎีแพร่กระจายนวัตกรรม ได้ให้คำนิยามความหมายว่า นวัตกรรมเป็นแนวความคิด (Idea) ที่ปัจเจกบุคคลรับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่ ซึ่งความหมายในแง่นี้ นวัตกรรมก็คือ แนวความคิดใหม่ (New Idea) นั่นเอง นวัตกรรมเป็นความรู้ วิธีปฏิบัติ หรือวัตถุที่ปัจเจกบุคคลรับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับตนเอง ถึงแม้ว่าสิ่งดังกล่าวได้รับการนำไปใช้หรือปฏิบัติจนผ่านช่วงเวลาหนึ่งไปแล้ว แต่อย่างน้อยก็มีความรู้สึกว่ามีใหม่ ในบุคคลใดแล้ว ก็ยังคง

เรียกว่านวัตกรรม นวัตกรรมเป็นความใหม่และความแตกต่าง โดยอาจอยู่ในรูปปฏิบัติ เทคนิค หรือเรื่องราวที่ใหม่ และแตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่เดิม

ดังนั้นนวัตกรรมของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอาจไม่ใช่ นวัตกรรมของบุคคลกลุ่มอื่นๆ ก็ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ของบุคคลนั้นว่า เป็นสิ่งใหม่สำหรับเขาหรือไม่ อีกประการหนึ่ง ความใหม่ (Newness) อาจขึ้นอยู่กับระยะเวลาด้วย สิ่งใหม่ๆตามความหมายของนวัตกรรมไม่จำเป็นต้องใหม่จริงๆ แต่อาจจะหมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นความคิด หรือการปฏิบัติที่เคยทำกันมาแล้วแต่ได้หยุดไประยะเวลาหนึ่ง ต่อมาได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาทำใหม่เนื่องจากเห็นว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาในสภาพการณ์ใหม่นั้นได้ ก็นับว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งใหม่ได้ ดังต่อไปนี้ 1) สิ่งใหม่ซึ่งไม่เคยมีผู้ใดเคยทำมาก่อนเลย 2) สิ่งใหม่ที่เคยทำมาแล้วในอดีตแต่ได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ 3) สิ่งใหม่ที่มีการพัฒนามาจากของเก่าที่มีอยู่เดิมเป็นการทำให้ใหม่ขึ้นอีกครั้ง (Renewal) ซึ่งหมายถึงการปรับปรุงสิ่งเก่า และพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนหน่วยงาน หรือองค์การนั้นๆ นวัตกรรม มิใช่การขัดหรือล้มล้างสิ่งเก่าให้หมดไป แต่เป็นการปรับปรุงเสริมแต่งและพัฒนาก็ได้

การบริหารกิจการคณะสงฆ์

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยได้ถูกระบุไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535) เพราะการศึกษาที่คณะสงฆ์จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา มี 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ได้แก่

1. ด้านการปกครอง การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิกิริยา ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหาเริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยังต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับมิใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง (พระธรรมปริยัติโสภณ วรวิทย์ คงคปญโญ, 2545 : 9)

2. ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรม หรือการศึกษาธรรมบาลี ซึ่งปัจจุบันได้จำแนกเป็นสองส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันมีการดำเนินการ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนการกุศลของวัด เป็นต้น

4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยหลักการก็คือให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ 3 ประการคือ 1) ภูมิธรรมมีกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาตินี้ 2) สัมปรายิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาติหน้า และ 3) ปรมัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์อย่างยิ่ง

5. ด้านการสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่นๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแล บำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ โดยรวมเรียกว่า การศาสนสมบัติของวัด

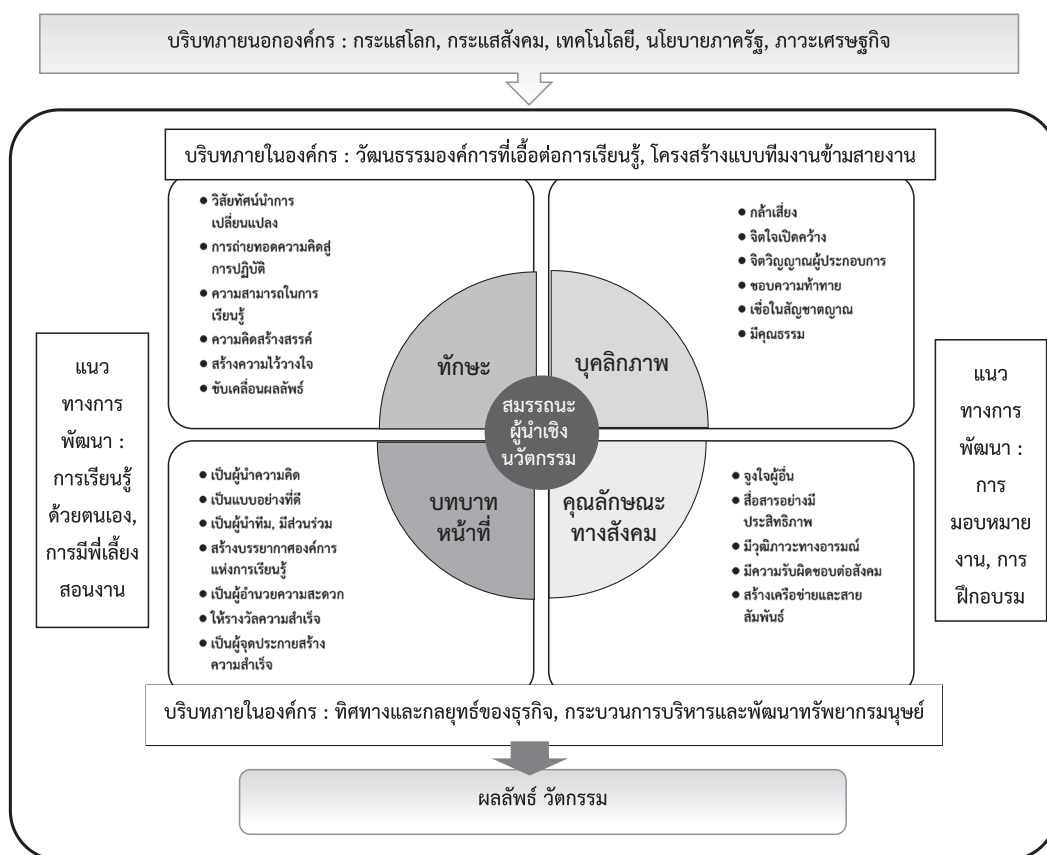
6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุ สามเณรภาคฤดูร้อน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น

ตัวแบบองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรม

ตัวแบบองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรมประกอบด้วย

ด้านที่ 1 องค์ประกอบคุณลักษณะด้านทักษะ (Skill) ด้านที่ 2 องค์ประกอบคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (Personality) ด้านที่ 3 องค์ประกอบคุณลักษณะด้านทางสังคม (Social Characteristics) ด้านที่ 4 องค์ประกอบคุณลักษณะด้านบทบาทหน้าที่ (Role) คุณลักษณะด้านต่างๆ ได้นั้น อยู่ภายใต้เงื่อนไขและปัจจัยด้านบริบทภายในองค์การที่จะเป็นสถานะแวดล้อมในกระบวนการหล่อหลอมแนวคิด และสร้างเสริมประสพการณ์ให้แก่ผู้นำ ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรม องค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โครงสร้างแบบทีมงานข้ามสายงาน ทิศทางและกลยุทธ์ของธุรกิจ และกระบวนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีแนวทางการพัฒนา ด้วยการให้ผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีพี่เลี้ยงสอนงาน การมอบหมายงาน และการฝึกอบรม ซึ่งอาจใช้หลายวิธีประกอบกันส่วนปัจจัยด้านบริบทภายในขององค์การ แสดงอยู่ใน

กรอบสี่เหลี่ยมด้านบนสุด เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัจจัยจากบริบทภายนอกองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรและผลกระทบต่อการสร้างสมรรถนะของผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งได้แก่ กระแสโลก (Global Trends) กระแสสังคม (Social Trends) เทคโนโลยี (Technology) นโยบายภาครัฐ (Government Policy) และภาวะเศรษฐกิจ (Economic) ซึ่งองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรม หากองค์กรสามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้นำให้มีองค์ประกอบครบ ทั้ง 4 ด้าน จะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ นวัตกรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานการนำองค์กรไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมได้ต่อไปในอนาคต สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 ตัวแบบองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรม
ที่มา : อรอนงค์ โรจน์วัฒนบุลย์, 2554

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่า ตัวแบบองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

ด้านที่ 1 องค์ประกอบคุณลักษณะด้านทักษะ (Skill) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์นำการเปลี่ยนแปลง (Visionary and Leading Change) การถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ (Alignment and Execution) ความสามารถในการเรียนรู้ (Capability to learn) ทักษะในการกระตุ้นการสร้างนวัตกรรม (Encourage Innovation) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การสร้างความไว้วางใจ (Trusted Influence) การขับเคลื่อนผลลัพธ์ (Drive Results and Outcomes) การแก้ไขปัญหา (Problem Solving)

ด้านที่ 2 องค์ประกอบคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (Personality) ประกอบด้วย กล้าเสี่ยง (Risk Takers) มีจิตใจเปิดกว้างเป็นผู้ฟังที่ดี (Opened Minded) มีจิตวิญญาณผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Instinct) ชอบความท้าทาย (Challenge Rule and Past Practices) เชื่อในสัญชาตญาณ (Intuition Minded) ความมีคุณธรรม (Integrity) และกล้าเปลี่ยนแปลง (Leading Change)

ด้านที่ 3 องค์ประกอบคุณลักษณะด้านทางสังคม (Social Characteristics) ประกอบด้วย การจูงใจผู้อื่น (Motivating Others) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Communication) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) มีความรับผิดชอบต่อสังคม

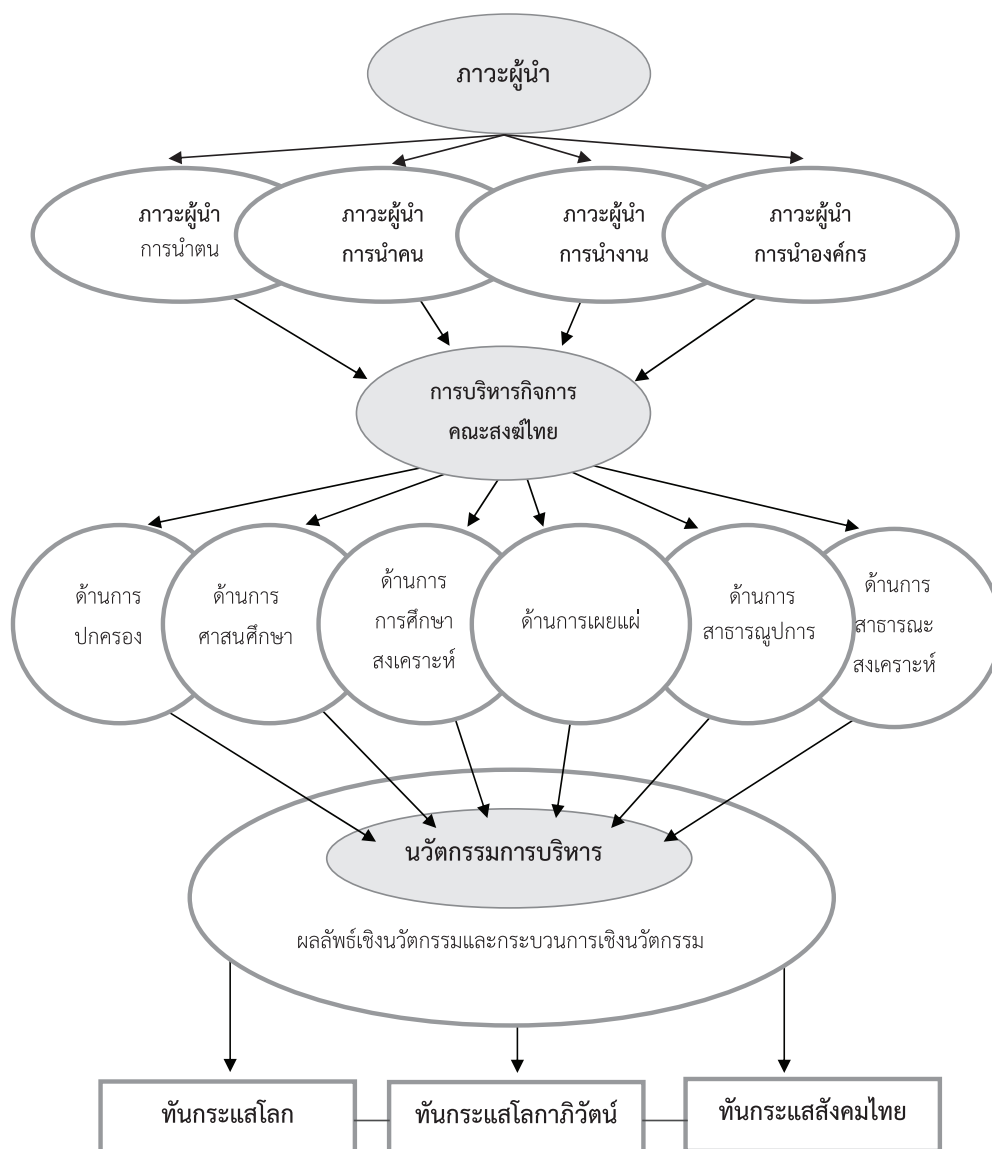
ด้านที่ 4 องค์ประกอบด้านคุณลักษณะด้านบทบาทหน้าที่ (Role) ประกอบด้วย บทบาทการเป็นผู้นำความคิด (Idea Leader, Participation) การสร้างบรรยากาศ องค์การแห่งการเรียนรู้ (Creating Leader, Participation) การเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) หน้าที่การให้รางวัลความสำเร็จ (Reward Success) และเป็นผู้จุดประกายสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiring)

การจะพัฒนาสมรรถนะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อให้มีองค์ประกอบคุณลักษณะด้านต่างๆ ได้นั้น อยู่ภายใต้เงื่อนไขและปัจจัยด้านบริบทภายในองค์การที่จะเป็นสถานะแวดล้อมในกระบวนการหล่อหลอมแนวคิด และสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้นำ ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โครงสร้างแบบทีมงานข้ามสายงาน ทิศทางและกลยุทธ์ของธุรกิจ กระบวนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีแนวทางการพัฒนา ด้วยการให้ผู้นำเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีพี่เลี้ยงสอนงาน การมอบหมายงาน และการฝึกอบรม ซึ่งอาจใช้หลายวิธีประกอบกัน

ส่วนปัจจัยด้านบริบทภายนอกองค์การ แสดงอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมด้านบนสุด เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัจจัยจากบริบทภายนอกองค์การที่ส่งผลกระทบต่อองค์การและผลกระทบต่อการสร้างสมรรถนะของผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งได้แก่ กระแสโลก (Global Trends) กระแสสังคม (Social

Trends) เทคโนโลยี (Technology) นโยบายภาครัฐ (Government Policy) และภาวะเศรษฐกิจ (Economic)

ในแบบจำลององค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรม หากองค์กรสามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้นำให้มีองค์ประกอบครบ ทั้ง 4 ด้าน จะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ นวัตกรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานการนำองค์การไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมได้ต่อไปในอนาคต ดังนี้

แผนภาพที่ 2 : รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในทศวรรษหน้า

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่า 3 ชุดความรู้หลอมรวมเป็น สมมุติฐานร่างเป็นองค์ความรู้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทศวรรษหน้าด้วยผู้นำที่มีภาวะผู้นำ สามารถนำตน นำคน นำงาน และนำองค์กร คณะสงฆ์สู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมได้อย่างสง่างาม ได้ผลลัพธ์และกระบวนการเชิงนวัตกรรมที่เป็นระบบได้คุณภาพ การบริหารองค์การกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้านให้เกิดประสิทธิภาพ ท้นต่อกระแสโลก กระแสสังคม และความเป็นโลกาภิวัตน์ ได้อย่างยั่งยืน

สรุป

กิจการคณะสงฆ์ไทยในทศวรรษหน้าจะมีความเข้มแข็ง ความมั่นคง ความยั่งยืนได้อย่างมั่นใจ หากได้มีผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีสมรรถนะ ความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีความพร้อมในการนำองค์กร นำงาน นำคน และนำการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมโลก สังคมไทยในทศวรรษหน้า ได้อย่างสง่างาม เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบความเป็นผู้นำไปด้วยทักษะความสามารถในด้านต่างๆ เป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีคุณลักษณะทางสังคมดีและเป็นผู้มีความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่เข้าใจบริบทของงาน ขององค์กรและสังคมเป็นอย่างดี ก็จะนำมาซึ่งระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์องค์กรแห่งนวัตกรรมเชิงธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีองค์รวมหลายด้านที่จะทำให้เกิดองค์กรแห่งนวัตกรรมเชิงธรรมะ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบคุณลักษณะด้านทักษะ องค์ประกอบคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ องค์ประกอบคุณลักษณะด้านทาง และองค์ประกอบด้านคุณลักษณะด้านบทบาท การจะพัฒนาสมรรถนะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อให้มีองค์ประกอบคุณลักษณะด้านต่างๆ ได้นั้น อยู่ภายใต้เงื่อนไขและปัจจัยด้านบริบทภายในองค์กรที่จะเป็นสภาวะแวดล้อมในกระบวนการหล่อหลอมแนวคิด และสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้นำ ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรม องค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โครงสร้างแบบทีมงานข้ามสายงาน ทิศทางและกลยุทธ์ของธุรกิจ และกระบวนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีแนวทางการพัฒนา ด้วยการให้ผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีพี่เลี้ยงสอนงาน การมอบหมายงาน และการฝึกอบรม ซึ่งอาจใช้หลายวิธีประกอบกันส่วนปัจจัยด้านบริบทภายนอกองค์กร ซึ่งองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรม หากองค์กรสามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้นำให้มีองค์ประกอบครบ ทั้ง 4 ด้าน จะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์นวัตกรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานการนำองค์กรไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมได้ต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2543). **รายงานการศึกษาอุตสาหกรรมขนาดย่อมในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: แอดวานซ์ รีเสช.
- ขวัญชนก โตนาถ. (2557). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 16(4), 131-140.
- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ. (2559). บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 4(1), 275-287.
- พระครูวิสุทธาจารย์ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). (2558). ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 3(1), 130-143.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์). (2545). **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพดล กนต์สีโล. (2557). การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 2(1), 47-58.
- อรอนงค์ โรจน์วัฒนบุลย์. (2554). **การพัฒนาตัวแบบผู้นำเชิงนวัตกรรม**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Bass, Bernard M. and Stogdill, Ralph M. (1990). **Handbook of Leadership: Theory Research and Managerial Applications**. NY: Free Press.
- Hersey, P. et al. (1996). **Management of Organizational Behavior**. (7th ed.). NJ: Prentice-Hall.
- Robbins, Stephen P. (1990). **Organization Theory : Structure, Designs and Applications**. (3 rd ed.). London, Prentice-Hall.
- Rogers. (1962). **Everett M. Diffusion of Innovation**. (2nd ed.). NY: The Free Press of Glencoe.
- Stogdill, E.J. (1974). **Handbook of Leadership**. London: Collier Macmillan Publishers.

Translated Thai References

- Department of industrial promotion. (2000). **The Reports Study of Small industrial in Thailand**. BKK: Advanced Research. [in Thai].
- Phradharmapariyatsophon (Varavit) (2002). **The Sangha and Religion**. BKK: MCU Press. [in Thai].
- PhrakhruwinaithornChakkree Sricharumedhiyan. (2016). The Role of Thailand Monks in Globalization Society Ages. **Journal of MCU Peace Studies**. 4(1), 275-287. [in Thai].
- Phrakruvisuddhanundhakun (Surasuk Visuddhajaro). (2015). Temple Management Strategies for Stability on Buddhist. **Journal of MCU Peace Studies**. 3(1), 130-143.
- Phramaha Nopphadol Kantasilo. (2014). Development of Chief Abbot's Leadership. **Journal of MCU Peace Studies**. 2(1), 47-58. [in Thai].
- Rochvatanaboon, O. (2011). **Model of Factors Influencing Innovative Leader**. Dissertation National Institute of Development Administration. [in Thai].
- Tonak, K. et al. (2014) A Factor Analysis of Innovation Leadership for Basic Educational Administrators. **Journal of Education Naresuan University**. 16(4), 131-140. [in Thai].